

امارت اسلامی افغانستان

وزارت ارشاد، حج و اوقاف

ریاست عمومی ارشاد و انسجام مساجد و حسینیه ها

موضوع خطابت روز جمعه و تقریر و بیان تحریر شده که به تمام خطباء مرکز و ولایات به هر دو زبان ملی کشور (دري و پشتو) ارسال میگردد

۱۲/ ربیع الثانی ۱۴۴۸ هـ، ق مطابق ۳/ میزان ۱۴۰۵ هـ، ش

مسئولیت های رانندگان و عابران پیاده در برابر قوانین ترافیکی، و زیان های دنیوی و اخروی بی احتیاطی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بسم الله والحمد لله والصلاة والسلام على أشرف الأنبياء وخاتم المرسلين سيدنا محمد النبي المصطفى الأمين، وعلى آله وصحبه أجمعين، أما بعد:

فقد قال الله سبحانه وتعالى في مُحكم كتابه وهو أصدق القائلين: (وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا * وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا * وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا).^(۱)

حاضر محترم!

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته!

ما و شما گاه گاهی می شنویم که تصادم ها و حادثات ترافیکی موتورها افزایش یافته است؛ به گونه ای که در اثر تصادم موتورها، با بی احتیاطی فراوان جان های پاک انسان ها گرفته می شود و خسارات مالی زیادی بر مردم وارد می گردد. از همین رو، موضوع خطبه جمعه امروز ما (مسئولیت های ترافیکی رانندگان و عابران پیاده و زیان های دنیوی و اخروی بی احتیاطی) انتخاب شده است.

این موضوع تنها مربوط به ترافیک نیست؛ بلکه موضوعی مرتبط با اخلاق اسلامی، حرمت جان انسان، امانت، مسئولیت و حقوق مردم نیز می باشد.

امروزه موتر به یکی از وسایل مهم زندگی انسان تبدیل شده است. مردم به وسیله آن برای انجام کارهای خود، رفتن به بازارها، مکاتب، شفاخانه ها، مساجد و سایر مکان ها رفت و آمد می کنند. الله تعالی وسایل گوناگونی را برای رفت و آمد و انتقال در اختیار انسان قرار داده است. الله تعالی می فرماید: (وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ لِتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ).^(۲)

ترجمه: واسطه ها و قاطر ها و الاغ ها را آفریده تا بر آن سوار شوید و زینتی برای شما است و چیزهای دیگر می آفریند که شما نمیدانید.

۱ - الفرقان: (۶۳-۶۵)

۲ - النحل: (۸)

از مفهوم عمومی این آیت دانسته می شود که وسایل سفر و انتقال، از نعمت های الله تعالی می باشند؛ اما هر نعمتی مسئولیت نیز دارد. موثر نعمت است؛ ولی اگر با بی احتیاطی رانندگی شود، وسیله ای برای مرگ، مجروح شدن، معلولیت، خسارات مالی، اندوه خانواده ها و از بین رفتن جان دیگران تبدیل می شود.

اگر یک راننده با بی احتیاطی موثر خود را به گونه ای رانندگی کند که زندگی مردم را در معرض خطر قرار دهد، این تنها یک «کار شخصی» نیست؛ بلکه جان و مال دیگران را نیز در معرض خطر قرار می دهد. بنابراین، تصادم ها، برخوردها و از دست دادن جان های پاک در جاده ها، عوامل و اسباب گوناگونی دارد که هر راننده و هر عابر پیاده مسئولیت دارد از آن ها جلوگیری نموده و قوانین ترافیکی را رعایت کند.

پس راننده تنها در برابر جان خود مسئول نیست. سایر رانندگان، افراد سالخورده، زنان، کودکان، بیماران، عابران پیاده و مسافران نیز در جاده حق دارند که راننده با احتیاط رفتار کند. اگر یک راننده در اثر بی احتیاطی خود سبب مرگ یا مجروح شدن انسان دیگری شود، مسئله تنها این نیست که «حادثه ای رخ داد»؛ بلکه مسئله، جان یک انسان و پیامدهای سنگین آن است.

مسئولیت های رانندگان موثر:

۱- رعایت سرعت هنگام رانندگی:

نخستین مسئولیت راننده این است که هنگام رانندگی از احتیاط کار بگیرد و سرعت خود را متناسب با وضعیت جاده، هوا، ازدحام و وضعیت مردم انتخاب نماید. این که موثر می تواند با سرعت زیاد حرکت کند، به این معنا نیست که راننده در هر جایی موثر را با سرعت بالا براند؛ بلکه مسئولیت راننده این است که موثر را با آرامش و با رعایت قوانین ترافیکی رانندگی کند؛ زیرا در بسیاری از موارد، رانندگی با سرعت زیاد و غیرمجاز سبب هلاکت خود انسان و دیگران می شود. الله تعالی می فرماید: (وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ). (۳)

ترجمه: و خود را با دستهایتان در هلاکت میندازید.

اگر کسی موثر را با سرعتی براند که در هنگام وقوع یک حادثه ناگهانی، توان توقف یا کنترل موثر از دست او خارج میشود، این کار سبب به خطر افتادن جان خود و دیگران می شود. الله تعالی انسان را از هر سبب و کاری که باعث مرگ و هلاکت انسان می شود، منع کرده است.

امام نیشاپوری در تفسیر این آیت می گوید: (التَّهْلُكَةُ كُلُّ شَيْءٍ تَصِيرُ عَاقِبَتُهُ إِلَى الْهَلَاكِ). (۴)
ترجمه: «التَّهْلُكَةُ» به هر چیزی گفته می شود که سرانجام آن هلاکت باشد.

۲- رعایت حق عابران پیاده:

سرک تنها حق رانندگان نیست؛ بلکه راننده باید بداند که سرک ها برای استفاده مسلمانان ساخته شده اند و انسان پیاده نیز حق دارد در راه و سرک رفت و آمد کند. راننده باید به ویژه در اطراف مکاتب، مساجد، بازارها، شفاخانه ها، محل های رفت و آمد مردم، محل های عبور عابران پیاده و ساحات مربوط به کودکان، با احتیاط بیشتر رانندگی نماید.

۲- البقرة: (۱۹۵)

۴- الکشف والبيان - موافق للمطبوع (۹۰/۲)

رسول الله ﷺ فرموده اند: «إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ عَلَى الطَّرِيقَاتِ، فَقَالُوا مَا لَنَا بِدَانِمَا هِيَ مَجَالِسُنَا نَتَحَدَّثُ فِيهَا. قَالَ: فَإِذَا أَيْتُمُ إِلَّا الْمَجْلِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهُ. قَالُوا وَمَا حَقُّ الطَّرِيقِ؟ قَالَ غَضُّ الْبَصَرِ، وَكَفُّ الْأَدَى، وَرَدُّ السَّلَامِ، وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ»^(۵)

ترجمه: خود را از نشستن در راه‌ها برحذر دارید. اگر با وجود این، می‌خواهید در راه‌ها بنشینید، پس حق راه را ادا کنید.

صحابه پرسیدند: حق راه چیست؟ رسول الله ﷺ فرمودند: پایین انداختن چشم‌ها، خودداری از آزار رساندن، جواب دادن سلام، امر به نیکی و نهی از بدی.

وقتی که این مسئولیت‌ها در مورد راه، برای کسانی که در کنار جاده نشسته‌اند وجود دارد، پس مسئولیت کسی که موتر چند صد کیلوگرم وزن را با سرعت زیاد می‌راند، به مراتب بیشتر است. همان گونه که رانندگان موتر حق رفت و آمد در سرک‌ها و راه‌های عمومی را دارند، عابران پیاده، بایسکل سواران و موتورسایکل سواران نیز حق دارند در سرک‌ها با وسایط خود رفت و آمد کنند. بنابراین، کسی که موتر می‌راند، در کنار حق رفت و آمد در سرک، مکلف است که به هیچ کس آسیب و زیان نرساند. فقهای کرام می‌نویسند: (الْمُرُورُ فِي طَرِيقِ الْمُسْلِمِينَ مُبَاحٌ بِشَرْطِ السَّلَامَةِ).^(۶)

ترجمه: رفت و آمد در راه مسلمانان مباح است، اما به شرط رعایت سلامتی؛ یعنی به کسی زیان نرساند.

۳- خودداری از استفاده موبایل هنگام رانندگی:

بیشتر حوادث ترافیکی زمانی رخ می‌دهد که رانندگان مصروف صحبت با موبایل باشند. از همین رو، یکی از عوامل خطرناک حوادث ترافیکی، استفاده از موبایل هنگام رانندگی است. نگاه کردن به موبایل حتی برای چند ثانیه می‌تواند سبب از دست رفتن جان انسان‌ها شود.

استفاده از موبایل هنگام رانندگی سبب وارد شدن ضرر به خود و دیگران می‌شود و دین مبارک اسلام از ضرر رساندن به خود و دیگران منع کرده است. در حدیث شریف آمده است: عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَضَى أَنْ لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ»^(۷).

ترجمه: از عباد بن صامت رضی الله عنه روایت است که وی می‌گوید: رسول الله ﷺ فیصله فرمودند که در اسلام نه به خود ضرر رساندن جایز است و نه به دیگران ضرر رساندن.

این حدیث شریف یکی از قواعد بزرگ فقه اسلامی نیز قرار گرفته است. بنابراین، مسئولیت رانندگان هنگام رانندگی این است که: از موبایل استفاده نکنند؛ پیام ننویسند؛ ویدیو تماشا نکنند و به صفحه موبایل نگاه نکنند.

۴- خودداری از رانندگی در حالت مستی، خواب‌آلودگی و خستگی شدید:

گاهی اوقات که سفر طولانی باشد، خواب بر راننده غلبه می‌کند، یا به سبب نشه‌بودن کنترل کامل خود را از دست می‌دهد، و یا آن قدر خسته می‌شود که تسلط کامل بر رانندگی موتر را از دست می‌دهد؛ در نتیجه با موتر دیگری تصادم می‌کند، یا از سرک منحرف شده و به راه‌های خامه و ناهموار می‌رود و موتر واژگون می‌شود و به سرنشینان آن تلفات جانی و آسیب وارد می‌گردد و خود موتر نیز خساره‌مند می‌شود.

^۵ - متفق علیه

^۶ - البحر الرائق (۴۰۶/۸)

^۷ - سنن ابن ماجه (۷۸۴/۲)، مستند أحمد مخرجا (۵۵/۵)

بنابراین، مسئولیت رانندگان این است که در حالت نشه، هنگام غلبه خواب و یا در حالت خستگی شدید، از رانندگی خودداری کنند تا هم خودشان سالم بمانند و هم دیگران از آسیب در امان باشند. از آنجا که مواد نشه‌آور سبب مستی و سستی در بدن می‌شود و خطرات زیادی در پی دارد، شریعت اسلامی از آن‌ها منع کرده است.

در حدیث شریف آمده است: عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، قَالَتْ: «نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - عَنْ كُلِّ مُسَكِرٍ وَمُفْتَرٍ»^(۸).

ترجمه: ام سلمه رضي الله عنها می‌گوید که نبی علیه السلام از هر چیز نشه‌آور و هر چیز سست‌کننده نهی فرموده است.

مسئولیت رانندگان است که از استعمال چرس و تریاک خودداری کنند؛ زیرا هر دوی آن عقل را زایل کرده و انسان را نشه می‌کنند.

علامه علاءالدین حصکفی رحمه الله نوشته است: (ويحرم أكل البنج والحشيشة) هي ورق القتب (والأفيون) لأنه مفسد للعقل. (۹)

ترجمه: خوردن بنگ، چرس و تریاک حرام است؛ زیرا هر یک از این‌ها عقل را فاسد می‌کند.

امام نووی رحمه الله می‌نویسد: (وأما ما يزيل العقل من غير الأشربة والأدوية كالبنج وهذه الحشيشة المعروفة) (۱۰)

ترجمه: و اما آنچه غیر از نوشیدنی‌ها و دواها عقل را زایل می‌کند، مانند بنگ و همین چرس معروف است.

بنابراین، کسی که می‌داند آن قدر خسته یا خواب‌آلود است که نمی‌تواند موتر را کنترل کند، نباید رانندگی نماید.

همچنان مواد نشه‌آور و چیزهایی که عقل و هوشیاری انسان را از بین می‌برد، در اسلام حرام است.

۵- رعایت قوانین شرطه (ترافیکی):

بسیاری از حوادث ترافیکی به این دلیل به وجود می‌آید که رانندگان قوانین شرطه (ترافیکی) را رعایت نمی‌کنند؛ مانند عبور از چراغ سرخ، رانندگی با سرعت زیاد در مکان‌های مزدحم، نداشتن جواز رانندگی، رانندگی در سمت مخالف و غیره... بنابراین، بر رانندگان لازم است که قوانین شرطه (ترافیکی) را رعایت کنند و خود را از خسارات مالی و جانی حفظ نمایند. حکومت برای حفاظت از جان مردم قوانین ترافیکی وضع کرده است؛ رعایت این قوانین هنگام رانندگی واجب است. رعایت قوانینی که نظام حاکم برای تأمین مصالح مردم، جلوگیری از ضرر، حفظ نظم و تأمین مصلحت عمومی وضع می‌کند، لازم است. الله تعالی می‌فرماید: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ) (۱۱).

ترجمه: ای کسانی‌که ایمان آورده اید از الله و پیامبر و از صاحبان امر تان اطاعت کنید.

^۸ - سنن أبي داود ت الأرنؤوط (۵/ ۵۲۹)

^۹ - الدر المختار (۱۴/ ۷)

^{۱۰} - المجموع (۹/ ۳)

^{۱۱} - النساء: (۵۹)

حاکم مسلمان برای حفاظت از مردم و رعایت نظم عمومی، قوانین و فرامینی را تصویب می کند که مخالف شریعت نباشد؛ رعایت چنین قوانینی بر تمام مردم لازم است. چنان که در قاعده فقهی آمده است: (تَصَرُّفُ الْإِمَامِ عَلَى الرَّعِيَّةِ مَنُوطٌ بِالْمَصْلَحَةِ) (۱۲)

ترجمه: تصرف امام (امام مسلمانان) به مصلحت وابسته است.

علمای مجمع فقهی نیز درباره التزام به قوانین ترافیکی چنین فیصله ای صادر کرده اند: (أن الالتزام بتلك الأنظمة التي لا تخالف أحكام الشريعة الإسلامية واجب شرعا، لأنه من طاعة ولي الأمر) (۱۳)

ترجمه: رعایت آن قوانینی که با احکام شریعت مخالفت ندارد، شرعاً واجب است؛ زیرا این امر از اطاعت ولی الامر می باشد.

۶- توجه به سلامت تخنیکی موتر:

موتر وسیله ای است که اگر با احتیاط رانندگی نشود و بخش های تخنیکی آن بررسی نگردد، می تواند سبب واژگون شدن، خراب شدن، تصادم و در صورت خرابی یرک، سبب از بین رفتن جان مردم شود. دین مقدس اسلام ما را به استفاده از اسباب و وسایل لازم امر کرده است و می فرماید: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ) (۱۴). ترجمه: ای کسانی که ایمان آورده اید هوشیار و بیدار باشید و آمادگی تان را بگیرید.

مفسرین در تفسیر این آیت مبارک می گویند: (الحذر: الاحتراس والاستعداد لدفع المكروه بحسبه). (۱۵)

ترجمه: «الحذر» به معنای حفاظت از خود و آمادگی گرفتن برای دفع امور ناخوشایند، به اندازه لازم است.

برخی افراد می گویند که رانندگی با توکل انجام می شود. درست است که ما باید در هر کاری بر الله تعالی توکل کنیم؛ اما استفاده از اسباب و آمادگی برای انجام کار، مخالف توکل نیست. در یک حدیث شریف آمده است: عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ أُمَيَّةَ، عَنْ أَبِيهِ عَمْرٍو بْنِ أُمَيَّةَ الضَّمَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أُرْسِلُ رَاحِلَتِي وَأَتَوَكَّلُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «بَلْ قَيْدُهَا وَتَوَكَّلْ» (۱۶)

ترجمه: جعفر بن عمرو بن امیه از پدرش عمرو بن امیه ضمیری رضی الله عنه روایت می کند که وی گفت: ای رسول الله! آیا نخست مرکب خود را رها کنم و توکل نمایم؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم به او فرمود: نه؛ بلکه نخست مرکب خود را ببند و سپس توکل کن.

۱۲ - غمز عيون البصائر في شرح الأشباه والنظائر للحموي (۲/ ۲۸۹)

۱۳ - مجلة مجمع الفقه الإسلامي (۲/ ۱۶۳۹۳)

۱۴ - النساء: (۷۱)

۱۵ - أيسر التفاسير للجزائري (۱/ ۵۰۶)

۱۶ - المستدرک للحاکم، وقال الذهبي: اسناده جيد. (۳/ ۷۲۲)

بنابراین، مسئولیت رانندگان این است که نخست برک ها، تایرها، چراغ ها، استیرنگ، آینه ها و سایر وسایل ضروری موتر را بررسی و کنترل کنند و سپس حرکت نمایند. اگر کسی بداند که برک های موترش خراب است و با وجود آن، موتر را در میان ازدحام براند، مسئولیت او در برابر خطر بسیار بیشتر می شود.

۷- مسئولیت های راننده پیش از رانندگی و هنگام رانندگی:

مسئولیت راننده این است که پیش از رانندگی و هنگام رانندگی، موارد ذیل را رعایت نماید:

اول: شکر نعمت الله تعالی را به جا آورد.

دوم: پیش از رانندگی، وضعیت تخنیکی موتر را بررسی نماید.

سوم: میزان سرعت تعیین شده برای جاده را رعایت نماید.

چهارم: هنگام رانندگی در سرک، از مسابقه دادن و رقابت با دیگر موترها به طور جدی خودداری نماید.

پنجم: هنگام رانندگی از موبایل استفاده نکند.

ششم: کمر بند ایمنی موتر را ببندد و وسایل ایمنی کودکان را مطابق امکان و قوانین مربوط، مورد استفاده قرار دهد.

هفتم: پس از اشتباه یا رفتار نادرست راننده دیگری، از روی خشم به تعقیب خطرناک، سبقت گیری یا رقابت با او اقدام نکند.

هشتم: راننده باید همواره در دل خود این احساس را داشته باشد جان انسان هایی که در موتر ما هستند، یک امانت الهی در نزد من است و در دنیا و آخرت در مورد آن از من پرسیده خواهد شد.

مسئولیت های عابران پیاده:

مسئولیت تنها متوجه راننده نیست؛ بلکه عابران پیاده نیز مسئولیت هایی دارند که برخی از آن ها قرار ذیل است:

۱- احتیاط هنگام عبور از سرک:

مسئولیت عابران پیاده این است که ناگهان در برابر موتر ظاهر نشوند و هنگامی که می خواهند وارد سرک شوند، با احتیاط عبور کنند؛ زیرا از مسئولیت های عابران پیاده این است که خود و دیگران را از خطرات حفظ نمایند. الله تعالی می فرماید: (وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ) همچنان الله تعالی صفت کسانی را بیان کرده است که با آرامش و متانت راه می روند.

الله تعالی می فرماید: (وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا) (۱۷).

ترجمه: و بندگان پروردگار رحمن کسانی اند که بروی زمین متواضع راه می روند.

بنابراین، عابران پیاده هنگامی که از سرک عبور می کنند، باید به هر دو طرف توجه کنند و مطمئن شوند که موتر در حال نزدیک شدن نیست.

۲- استفاده از محل مناسب برای عبور از سرک:

اگر برای عابران پیاده هنگام عبور از سرک، پل، خط عبور پیاده یا محل مشخصی برای عبور وجود داشته باشد، مسئولیت آنان این است که از همان محل استفاده کنند. به خصوص کودکان، افراد سالخورده، بیماران و اشخاص دارای معلولیت باید در هنگام حضور در سرک و عبور از آن، احتیاط ویژه‌ای به خرج دهند.

۳- آموزش آداب ترافیکی به کودکان:

کودکان در بسیاری از موارد قربانی حوادث ترافیکی می شوند. بنابراین، مسئولیت والدین، بزرگان خانواده و همچنان استادان و معلمان در مکاتب و مدارس این است که کودکان را متوجه خطرات موترها سازند و به آنان بیاموزند که در یک طرف سرک حرکت کنند. همچنان به کودکانی که بایسکل سواری می کنند، به طور جدی توصیه شود که بایسکل خود را در مسیر مشخص شده یا در کنار سرک برانند.

رسول الله ﷺ فرموده است: « كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ »^(۱۸).

ترجمه: همه شما نگهبان و مسئول هستید و هر یک از شما در برابر رعیت و کسانی که تحت مسئولیت او هستند، مسئول می باشد.

پدر و مادر باید به کودکان خود بگویند: در سرک بازی نکنید؛ ناگهان وارد سرک نشوید؛ از میان موترهای در حال حرکت عبور نکنید؛ پیش از عبور از سرک به هر دو طرف نگاه کنید؛ و از محل تعیین شده برای عبور عابران پیاده استفاده نمایید.

زبان‌های دنیوی و اخروی بی احتیاطی رانندگان موتر و عابران پیاده:

یک لحظه بی احتیاطی راننده موتر می تواند سبب مرگ یک انسان شود؛ زندگی یک کودک را پایان دهد؛ انسانی را معلول سازد؛ سرپرست یک خانواده را از بین ببرد؛ و مشکلات اقتصادی برای یک خانواده به وجود آورد. همه این موارد می تواند پیامدهای دنیوی و اخروی داشته باشد. همچنان ممکن است سبب خراب شدن موتر و سایر اموال شود؛ میان مردم دشمنی ایجاد کند؛ و انسان را بامسئولیت‌های قانونی و مالی روبه‌رو سازد.

اگر کسی با موتر شخصی را بزند، با توجه به شرایط و چگونگی حادثه ممکن است راننده به حبس محکوم شود و یا پرداخت دیه بر عهده او قرار میگیرد. اگر موتر بی احتیاطی رانده شود، ممکن است واژگون گردد و مالک آن با خسارت بزرگ روبه‌رو شود؛ یا با موتر دیگری تصادم کند و در صورتی که راننده مقصر شناخته شود، جبران خسارت هر دو موتر بر عهده او قرار گیرد.

^{۱۸}- صحیح مسلم (۷/۶)

اگر کسی عمداً، یا در اثر سهل انگاری ای که باید از آن خودداری می کرد، به جان و مال مردم آسیب برساند، علاوه بر مسئولیت قانونی در دنیا، مسئولیت اخروی نیز مطرح می شود؛ و تعیین حکم دقیق شرعی آن، باتوجه به شرایط حادثه، قصد، عرف و نوع و میزان ضرر، برعهده اهل علم است.

رانندگی بی پروا و بدون جواز، می تواند موجب هلاکت و نابودی اموال مسلمانان شود و این از صفات منافقان است. الله تعالی می فرماید: (وَإِذَا تَوَلَّى سَعَى فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفُسَادَ). (۱۹)

ترجمه: (وچون از مجلس پیامبر باز گردد) میکوشد تا در زمین فساد برپا کند و زراعت و نسلهای مردم را برباد سازد و الله فساد را دوست ندارد.

همچنان اگر کسی موتر را با بی احتیاطی براند و در اثر بی احتیاطی او شخصی آسیب ببیند و جان خود را از دست بدهد، راننده در چنین صورتی مسئول قتل می شود و قتل انسان گناه بسیار بزرگی است. الله جل جلاله می فرماید: (مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا) (۲۰).

ترجمه: هرکس کسی را بدون اینکه کسی را کشته باشد یا در زمین فساد کرده باشد بکشد پس چنان است که همه مردم را کشته باشد و هرکس کسی را زنده بدارد (سبب حیات انسان گردد) پس چنان است که همه مردم را زنده داشته است.

حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنه در تفسیر این آیه مبارک می گوید: (من قتل نفساً واحدة وانتهاك حرمتها فهو مثل من قتل الناس جميعاً من ترك قتل نفس واحدة وصان حرمتها مخافتاً واستحياها أن يقتلها فهو كمن أحيا الناس جميعاً) (۲۱)

ترجمه: کسی که یک انسان را بکشد و حرمت او را پایمال کند، مانند کسی است که همه مردم را کشته باشد؛ و کسی که از کشتن یک انسان خودداری کند و حرمت او را به خاطر ترس از من و شرم از من حفظ نماید و او را نکشد، مانند کسی است که همه انسان ها را زنده نگه داشته باشد.

پس اگر نجات دادن جان یک انسان چنین اجر بزرگی دارد، از بین بردن جان یک انسان بی گناه در اثر بی احتیاطی، چه مسئولیت بزرگی خواهد داشت؟ همچنان رانندگی با بی احتیاطی و وارد کردن خسارت جانی و مالی به مردم، ظلم به انسان ها است و الله تعالی درباره ظالمان می فرماید: (وَقَفُّهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ). (۲۲)

ترجمه: آنان را متوقف کنید زیرا که آنها مورد باز خواست قرار میگیرند.

^{۱۹} -البقرة: (۲۰۵)

^{۲۰} -المائدة: (۳۲)

^{۲۱} - المحرر الوجيز - موافق للمطبوع (۲/ ۲۱۲)

^{۲۲} - الصافات: (۲۴)

الله تعالی در آیه مبارکه دیگری می‌فرماید: (فَوَرَبِّكَ لَنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ * عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ) (۲۳)

ترجمه: پس قسم به پروردگارت که البته از همه آنها خواهیم پرسید از آنچه میکردند.

نباید فراموش کنیم که جان انسان امانت بزرگی از جانب الله تعالی است و الله تعالی به حفاظت از این امانت سفارش کرده و از اسباب و کارهایی که موجب مرگ خود انسان یا مرگ مسلمان دیگری می‌شود، منع فرموده است. الله تعالی می‌فرماید: (وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا) (۲۴)

ترجمه: و خود را نکشید بی گمان الله به شما همیشه مهربان است.

همچنان در آیه مبارکه دیگری می‌فرماید: (وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ). (۲۵)

ترجمه: و نفسی را که الله کشتن او را حرام کرده است مکشید مگر به حق.

جان مسلمان و هرانسان دیگری نیز محترم است. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ، دَمُهُ وَمَالُهُ وَعَرِضُهُ (۲۶)

ترجمه: خون، مال و آبروی هر مسلمان بر مسلمان دیگر حرام است. در حدیث شریف دیگری آمده است: عن عبد الله بن عمرو عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: «لزوال الدنيا أهون عند الله من قتل رجل مسلم» (۲۷)

ترجمه: از حضرت عبدالله بن عمرو رضی الله عنه روایت است که وی می‌گوید: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: از بین رفتن دنیا در نزد الله تعالی آسان‌تر از کشتن یک مرد مسلمان است.

پس ای برادران! رانندگی تنها یک مهارت نیست؛ بلکه امانت و مسئولیت است. هنگامی که موتر می‌رانیم، باید قوانین را رعایت کنیم، عجله نکنیم، هنگام رانندگی از استفاده تلفن همراه خودداری کنیم و بدانیم که جان خود ما و جان دیگران نیز امانتی است که الله تعالی به ما سپرده است.

اقول قولي هذا، استغفر الله لي ولكم ولسائر المسلمين

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته.

۲۳ - الحجر: (۹۲-۹۳)

۲۴ - النساء: (۲۹)

۲۵ - الإسراء: (۳۳)

۲۶ - صحيح مسلم (۸/۱۰)

۲۷ - سنن النسائي (۷/۸۲)